

בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה

"תורת דוד"

השיעור השבועי

פרשת ואתחנן - נחמו תש"פ

(שנה ד', גליון 155)

שיעורי הרב אליהו בר חן

e0527191965@gmail.com | 052-719-1965

זמני כניסת ויציאת השבת:

רבינו תם:	יציאה:	כניסה:	
20:53	20:15	19:01	ירושלים:
20:50	20:18	19:16	תל אביב:
20:53	20:19	19:09	חיפה:
20:52	20:17	19:17	באר שבע:

הלימוד, מוקדש לרפואתם השלימה, של:

שושנה סולטנה בת מרים

איילה בת נעמי

אמירה בת נעמי

חנה בת זוהרה

שרה בת סוליקא

דינה בת סוליקא

אסתר בת תמר

יוסף דהאן בן רחל

רפאל פנחס בן מרים רמו

משה בן אסתר

חיים נתן צבי בן שרה

מאיר בן נעמי

דב לוסטרניק בן אביבה

משה חיון בן כוכה

תשעה באב - פרשת ואתחנן - נחמו התש"פ

"עֵין בְּעֵין יִרְאוּ בְּשׁוֹב ה' צִיּוֹן"

א. "וַיִּדְעַתְּ כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא אֱלֹהֵיכֶם, הָאֵל הַנֶּאֱמָן, שְׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֲסֹד לְאַהֲבָיו וּלְשִׁמְרֵי מִצְוֹתָיו, לְאֶלֶף דֹּר. וּמִשְׁלֵם לְשִׁנְאָיו אֶל פְּנֵיו לְהַאֲבִידוֹ, לֹא יֵאָחֵר לְשִׁנְאוֹ, אֶל פְּנֵיו יִשְׁלֵם לוֹ. וְשִׁמְרַתְּ אֶת הַמִּצְוָה וְאֶת הַחֲקִים וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה, הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתֶם", (דברים, ז', ט' - יא'),
"נְחַמּוּ נְחַמּוּ עַמִּי, יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם", (הפטרות פרשתן. ישעיה, מ' - א').

ב. על הפסוק "וְשִׁמְרַתְּ אֶת הַמִּצְוָה וְאֶת הַחֲקִים וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה, הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתֶם",
כתב רש"י הקדוש, וז"ל:

"הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתֶם - וּלְמַחֵר לְעוֹלָם הַבָּא, לִיטוֹל שְׂכָרֶם",

ויעוין בדברי רבינו משה אלשיך זיע"א - האלשיך הקדוש, שפירש את מאמר הכתוב באופן אחר, וז"ל:

"או יאמר, ענין מאמרם ז"ל¹, 'שוב יום אחד לפני מיתתך',

והקשו², 'וכי ידע איניש כמה חיי' -

אלא, 'שוב היום, שמא תמות למחר'.

וזה יאמר, 'ושמרת ... היום לעשותם' -

כי תכוין, לקיים את כולם היום,

ולא תניח קצתם לתקן למחר,

כי תעשה כל יכולתך.

¹ מסכת אבות, פ"ב מ"ג.

² רבותינו ז"ל במסכת שבת (קנג' ע"א).

והוא, מהטעם האמור -

כי לא תדע את עֵתְךָ, שמא תמות למחר, ולא תוכל לעשותם,

ועל דרך זה, תהיה בכל יום ויום, משתלם בתשובה ומעשים טובים".

ויעויין בדברי רבינו³ ה"בני יששכר", שהוכיח מדברי הרב חיד"א זיע"א:

שאף על פי, שאת שכר המצוות, יקבל האדם בעולם הבא,

מכל מקום, כאשר יוסיף האדם, גְּדֵרוֹת וסייגים על מצוות התורה הקדושה,

ויחוש לְדַעוֹת הפוסקים המחמירים -

וממילא, הוא מתקדש יותר ויותר -

את זה השכר, שהוא כביכול תוספת שכר, יקבל בזה העולם.

עוד ידועים בזה, באופן אחר, דברי⁴ המגיד מדובנא זיע"א, וכדלהלן:

"עיקר שכרו של האדם, על קיום מצוות ה' יתברך, הוא בעולם הבא,

אם כן, כיצד זה מוצאים אנו בתורה, הבטחה, לברכת שמים, גם בעולם הזה.

אין זאת, אלא, כדי לאפשר לנו לקיים מצוותיו, כדי שנזכה בכוח לחיי העולם

הבא.

משל, למה הדבר דומה -

לאדם ששכר עגלון להסיעו למקום פלוני,

ותנאי הַתְּנָה עמו, שאת שכרו, ישלם כאשר יגיעו למחוז חפצם,

אולם, העגלון עני הוא,

³ להגה"ק רבי צבי אלימלך שפירא זיע"א מדינוב,

מאמרי חודש סיוון, מאמר ה', מעלת התורה,

⁴ להגה"ק רבי יעקב קראנץ' זיע"א, מתלמידי אדונינו הגר"א זיע"א -

אשר שימש על פי הוראתו של הגר"א, כמוכח אישי שלו,

הובא בספר "טללי אורות", דברים, עמוד קמו'.

ועל כן, התחייב השוכר, שאת דמי המספוא לסוסים, שמאביסים אותם בעת הליכתם ובחנייתם, ישלם לאלתר,

שהרי, מניין יקח העגלון אוכל לסוסיו, ובלעדיו, לא יוכלו להגיע אל מחוז חפצם. כך גם שכרו של עובד ה', הוא, לאחר הגיעו אל מחוז חפצו, אל חיי העולם הבא, כי בעולם הזה - 'היום', משועבד הוא - 'לעשותם' - לעמול ולדקדק במצוות ה' יתברך,

אך כדי שיתאפשר לו 'לעשותם', שיוסרו ממנו כל המכשולים והמפריעים, להגיע אל התכלית הסופית, זקוק הוא לברכה וחיים, כאן, בעולם הזה".

ג. עוד מצינו בפסוק זה, את דבריו הקדושים, של רבינו⁵ הרי"ח הטוב זיע"א, וז"ל:

"ידוע, תרי"ג מצות, הם שלשה מינים,

יש נקראים 'חוקים' - שאין להם טעם, ואין השכל מחייב אותם,

ויש נקראים 'מצות' - בסתם, שיש להם טעם, אך אין השכל מחייב אותם, שאם לא ציוונו ה' יתברך, לא היינו עושים אותם מדעתנו,

ויש נקראים 'משפטים' - שיש להם טעם, והשכל מחייב אותם, שגם אם לא היינו מצווים מאת השם יתברך, היינו מחויבים לקיימם מדעתנו.

וידוע, דאי אפשר לאדם אחד, לקיים כל התרי"ג מצות בפועל,

אך על ידי המחשבה, שהוא יושב ומצפה -

אימתי תבוא לידי מצוה זו ואקימנה -

או, הלואי שהייתי שייך במצוה זו ואקימנה -

נחשב לו בזה, כאילו קיים כולם.

ולפי זה, אפשר -

שביום אחד, יקיים האדם כל תרי"ג מצות -

⁵ בספרו הקדוש "בן איש חי", שנה ראשונה, בהקדמתו להלכות פרשתן.

אם יהיה מחשב על כל מצוה בפני עצמה.

וזהו שכתוב 'ושמרת את המצוה' -

מלשון ⁶ 'ואביו שמר את הדבר' -

שתהיה מְצַפָּה, למין הנקרא בשם 'מצוה' בסתם, ולמין הנקרא בשם 'חוקים',

ולמין הנקרא בשם 'משפטים',

דאלו, הם כללות כל תרי"ג מצות,

הנה, בזה תרוויח, אפילו 'היום' הזה, כלומר ביום אחד בלבד -

נחשב לך, כאלו עֲשִׂיתֶם בפועל".

ד. עוד כתב רבינו זיע"א, וז"ל:

"נמצא, דתרי"ג מצות, הם שלשה מינין -

הנקראים, 'מצות', ו'חוקים', ו'משפטים',

כאשר פרט אותם הכתוב כאן.

וכנגד שלשה מיני מצות אלו, נתן השם יתברך לאדם, שלשה מיני הנאה,

האחד, הנאת הטעם, שהוא בפה,

והשני, הנאת הריח הטוב, שהוא בחוטם,

והשלישי, הנאת מראה הטוב, שהוא בעיניים.

ושלושתם, מצויים בגשמיות, בעולם הזה,

אך עיקר הנאה, שיחיה בה האדם בעולם הזה, הוא, הנאת אכילה ושתיה, שהיא

בפה, שעומד תחתון ⁷,

⁶ בפרשת "וישב", בענין חלומותיו של יוסף הצדיק ע"ה, נאמר (בראשית, לז' - יא):

"וַיִּקְנֶאוּ בוֹ אָחִיו, וַאֲבִיו שָׁמַר אֶת הַדָּבָר,"

וביאר בזה רש"י הקדוש, וז"ל:

"שמר את הדבר' - היה ממתין ומצפה מתי יבא".

וכשיפטר האדם מעולם הזה התחתון, תתבטל ממנו הנאה זו שבפה,

ויחיה בגן עדן, בהנאת הריח -

כי שם בגן עדן התחתון, תתלבש הנפש בגוף ממש -

אך הוא חומר זך, שאינו צריך לאכילה ושתייה -

אלא, יְחִיָּה ויתקיים על הנאת הריח הטוב, שמריח בגן עדן התחתון, כנודע.

וכתבתי בספרי הקדוש 'רב פעלים'⁸, דזהו הטעם, דנוהגין פה עירנו בגדאד ...
שבתוך י"ב חודש, מביאים יורשי הנפטר, מי ורדים או שושנים, או מיני עשבים,
שיש להם ריח טוב, ואוחזים אותם, ועומדים בפתח בית הכנסת, כדי שיברכו
הנכנסין והיוצאים,

גם דרכם להחזיר אותם על כל הקהל, שיברכו עליהם,

ומשתדלים לזכות את הרבים, תמיד בבוקר ובערב, בברכה זו של הריח, בתוך י"ב
חודש,

מפני, דהנפטר, נפשו בגן עדן התחתון,

דשם נהנה וניזון מן הריח הטוב,

לכך, תועיל לו ברכת הריח, למנוחת נפשו, יותר משאר ברכות.

גם יש טעם בברכת הריח, למנוחת נפש הנפטר,

מפני, כי גם בהיותו בחיים חיותו בעולם הזה, יש הנאה לנשמה מן הריח,

כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה⁹, על פסוק¹⁰ 'כָּל הַנְּשָׁמָה תִּחְלַל יְהוָה' -

'איזהו דבר שהנשמה נהנית בו, זה הריח',

⁷ היינו, שבסדר הפרצוף של האדם, מלמעלה למטה, החלק התחתון הוא הפה,

שכן, העיניים הם החלק העליון, ומתחתיהם האף הוא בחלק האמצע, ומתחתיו הפה הוא בחלק התחתון.

⁸ שו"ת "רב פעלים", חלק ג', יו"ד, סימן לא'.

⁹ ברכות, מג' ע"ב.

¹⁰ תהילים, קנ' - ו'.

והא בהא תליא, דהנשמה נהנית מן הריח בעולם הזה, מפני שזהו מזון שלה אחר
כך בגן עדן ...

ואחר עֲלֵיָהּ של גן עדן התחתון, יש עֲלֵיָהּ גדולה ממנה, שהיא בגן עדן העליון,
ושם, הנשמה נזונית בראיה שמסתכלת בזיו השכינה,
ועל זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה ¹¹, 'עולם הבא, אין בו אכילה ושתיה, אלא
צדיקים יושבים, ועטרותיהם בראשיהם, ונהנין מזיו השכינה',
והוא הנאה בעיניים שלהם.

ולכן, עשה השם יתברך שלשה איברים אלו, פה - חוטם - עין, זה למעלה מזה,
כפי סדר מדרגות ההנאות שיש לאדם בזה אחר זה, כאמור".

ה. עוד כתב רבינו זיע"א, וז"ל:

"ולכן, צריך האדם להיזהר בעולם הזה, בפגם המגיע לעיניו, יותר מכל האיברים,
יען, כי כל אבר שחוטא הגוף בו, הנה הוא פוגם כנגדו באבר של נשמתו,
ומאחר שתכלית המעלה של הנאת נשמת האדם הוא בעיניים -
לכך, צריך לקדש ולטהר העיניים שלו, בהיותו בעולם הזה -
יותר מכל איברים שלו.

ובזה, מובן ענין המעשה דרבי מתיא בן חרש, שהביא בעל 'סדר הדורות' ¹², בשם
מדרש אֶבְכִיר ¹³, וזה לשונו -

רבי מתיא בן חרש, היה יושב בבית המדרש, ועוסק בתורה,
וזיו פניו דומות לחמה, וקלסתר פניו למלאכי השרת,

¹¹ ברכות, יז' ע"א.

¹² חלק ב', ערך רבי מתיא בן חרש.

¹³ והוא בילקוט שמעוני, לפרשת "ויחי",

על הפסוק (בראשית, מט' - כב'), "בן פֶּרֶת יוֹסֵף, בן פֶּרֶת עֲלֵי עֵין, בְּנוֹת צַעֲדָה עֲלֵי שׁוּר".

מפני, שמימיו לא נשא עיניו באשה.

פעם אחת, עבר שטן ונתקנא בו,

אמר, אפשר, אדם כזה לא חטא.

אמר לפני הקדוש ברוך הוא, ריבונו של עולם, רבי מתיא בן חרש מה הוא לפניך.

אמר לו ¹⁴, צדיק גמור הוא.

אמר לו ¹⁵, תן לי רשות, ואסיתנו.

אמר לו ¹⁶, אין אתה יכול לו,

ואף על פי כן לך.

הלך, ונדמה לו כאשה יפה, שלא היה כדמותה לעולם, מימות נעמה אחות תובל

קין ¹⁷, שטעו בה המלאכים הנפילים, ועמד לפניו,

כיון שראהו ¹⁸, הפך פניו לאחוריו,

ועמד לצד שמאל ¹⁹, והפך פניו לימין,

והיה מתהפך לכל צד.

אמר רבי מתיא, מתירא אני, שמא יתגבר עלי יצרי, ויחטיאני.

קרא לתלמיד שהיה משרת לפניו, ואמר לו, לך והבא לי אש ומסמר, והביא לו.

ובער המסמר באש, ונתנו בעיניו, ונסתמא.

וכשראה השטן כך, נזדעזע, ונפל לאחוריו.

¹⁴ הקב"ה לשטן.

¹⁵ השטן להקב"ה.

¹⁶ הקב"ה לשטן.

¹⁷ בראשית, ד' - כב'.

¹⁸ רבי מתיא בן חרש לשטן.

¹⁹ לאחר שהפך פניו רבי מתיא בן חרש, בא אליו השטן לאותו צד.

באותה שעה, קרא הקדוש ברוך הוא למלאך רפאל,
ואמר לו, לך ורפא את מתיא בן חרש.
בא ועמד לפניו²⁰,
אמר לו²¹, מי אתה,
אמר לו, רפאל, ששלחני הקדוש ברוך הוא, לרפאות עיניך.
אמר לו²², הניחני, מה שהיה היה.
חזר לפני הקדוש ברוך הוא²³, אמר לו, כך וכך אמר לי.
אמר לו הקדוש ברוך הוא²⁴, לך ואמור לו²⁵, אני ערב, שלא ישלוט בו יצר הרע,
מיד ריפא אותו. עד כאן.
וכתב הרב ז"ל שם²⁶ מדברי המקובלים ז"ל, וזה לשונו -
רבי מתיא בן חרש, היה פלטי בן ליש, שלקח את מיכל בת שאול, ונעץ חרב בינו
לבינה^{27 28},

²⁰ המלאך רפאל, אצל רבי מתיא בן חרש.

²¹ רבי מתיא בן חרש, למלאך רפאל.

²² כנ"ל.

²³ המלאך רפאל.

²⁴ למלאך רפאל.

²⁵ לרבי מתיא בן חרש.

²⁶ בעל "סדר הדורות", במעשה הנ"ל.

²⁷ כדאיתא במסכת סנהדרין (יט' ע"ב).

²⁸ כתב מו"ר מרנא רבי חיים ליב הלוי שמולאביץ זיע"א (בספרו הקדוש "שיחות מוסר", מאמר יא' - עמוד מו',
ובמאמר לא' - עמוד קלב'), וז"ל:

"ומצאנו בגמרא סנהדרין (יט' ע"ב) -

'כתיב (שמואל א', כה' - מד'), פלטי, וכתיב (שמואל ב', ג' - טו'), פלטיאל,

אמר רבי יוחנן, פלטי שמו, ולמה נקרא פלטיאל, שפלטו א-ל מן העבירה,

ועם כל זאת, לא היה לו לעכבה,

דהוה ליה למימר, לשאול המלך עליו השלום -

[שנתן לו שאול את בתו לאשה, שהיה סבור שהיא פנויה, וקידושיה לדוד לא היו קידושין,

ופלטי, לא קרב אליה, כיוון שידע שהלכה כדוד, והיא אשת איש],

מה עשה, נעץ חרב בינו לבינה, אמר, כל העוסק בדבר זה, ידקר בחרב זה'.

מבואר מכאן יסוד, שאף שהיה הדבר בדרך נס,

ואם לא נִפְלְטוּ א-ל מן העבירה, לא היה יכול לעמוד בנסיון, ולהתגבר על יצרו כה ממושך, והוצרך לנס מן השמים לפלטו מן העבירה,

אך עם כל זאת, שאלו חז"ל -

'מה עשה' -

כי אין האדם זוכה לנס, אלא אם כן, עשה את שלו, לשמור עצמו מן החטא.

ברם, לכאורה, לא נִתְחַוָּר לנו עצה זו מה טיבה,

ומה תועלת יש באמירתו 'כל העוסק בדבר זה, ידקר בחרב זו' -

והלא, הוא עצמו נעץ את החרב, ויכול הוא לסלקה, בכל שעה שיעלה לבו,

וכשיתגבר עליו יצרו, מי יעכב בעדו?

אכן, כאן עמדנו על עצה עמוקה, שירד אליה פלטי בן ליש,

שבשעה ראשונה, היתה אצלו הכרה והחלטה ברורה -

'כל העוסק בדבר זה, ידקר בחרב' -

רתיעה מוחלטת, מנגיעה כלשהי, באשה שאינה שלו,

אבל, חשש, שמא הרגשה זו תפוג הימנו במשך השנים הרבות שהוא מצוי עם האשה, ואז יפול חלילה ברשת היצר,

ולכן, באותה שעת יְקוּד, נעץ חרב בינו לבינה -

והחרב, תשמש לו זיכרון, להחלטה של השעה הראשונה -

ואם יתגבר עליו יצרו -

הרי החרב תזכיר לו, את תוקפה של ההחלטה הראשונה, בעת שנעץ חרב בינו לבינה ...

ועל ידי כך, ניצול מן העבירה".

אין אני רוצה ליקח אותה,

ובמקום שיש חלול השם, אין חולקים כבוד לרב ²⁹ ...

ואף על פי שלא נגע בה,

מכל מקום, בעל כרחו, נהנה ממראית עין, שזנו עיניו במה שאינו שלו, כי אצלו
היתה יושבת ושוכבת.

ולכן, רצה עתה לתקן דבר זה ³⁰,

ונתגלגל ענין זה לידו,

כדי שיצער עצמו, ויעוור עיניו,

ובעבור זה, נמסר בתחילה ביד השטן להסיתו,

והוא נתאזר נגד יצרו, ולא רצה להביט בפניה,

ושניהם, פלטי ומתיא, היו ניצוץ יוסף הצדיק עליו השלום. עד כאן לשונו, יעויין
שם ...

נמצא לפי האמור, דפלטי הוצרך להתגלגל, ולסבול צער הגדול הזה, של עוורון
עיניים, שעיוור אותם בידים בגחלת של ברזל,

שהוא צער, דאי אפשר לאדם לסבלו,

וכל זה, בעבור הזנת עיניים שלו, שזנו מן ראיית אשה שאינה שלו, בעל כרחו,
ושלא ברצונו.

והדבר יפלא, על מה היתה כל החרדה הזאת, שהוצרך להתגלגל, כדי לסבול צער
הגדול הזה,

אך כפי האמור, מובן שפיר -

מפני, שתכלית הנאת הצדיקים והזנתם, הוא בעיניים שלהם, בגן עדן העליון.

²⁹ ברכות, י"ט ע"ב.

³⁰ רבי מתיא בן חרש, שהיה גלגולו של פלטי בן ליש.

לכך, צריך לדקדק בדבר הנוגע לעיניים, אפילו בעבור דבר קל כחוט השערה, לסבול עליו צער קשה ומר מאד, כדי לנקותם ולזככם היטב לגמרי".

ו. בפייג מהלכות תפילה הי"ט, כתב הרמב"ם וז"ל:

"נהגו העם, להיות מפטירין קדם תשעה באב בשלש שבתות בדברי תוכחות.

שבת ראשונה, מפטירין ב'דברי נרמיהו,

שניה, חזון ישעיהו,

שלישית ³¹, 'איכה היתה לזונה'.

וכן, שבת שאחר תשעה באב, מפטירין 'נחמו נחמו עמי'.

ומנהג פשוט בעירנו, להיות מפטירין בנחמות ישעיהו, מאחר תשעה באב, עד ראש השנה.

ושבת שבין ראש השנה ויום הכפורים, מפטירין 'שובה ישראל'."

וכן פסק מרן השולחן ערוך זיע"א (או"ח, סימן תכח, ס"ח), יעויין שם.

ז. כתב הגה"ק רבי ³² צדוק הכהן זיע"א מלובלין, וז"ל:

"שבת זה, נקרא 'שבת נחמו' ...

ד-ז' הפטרות דנחמתא, הם נגד ז' מדות התחתונות ³³ ...

וסדרם, מעילא לתתא ³⁴,

³¹ אך יעויין שם ב"הגהות מיימוניות" שכתב, וז"ל:

"אבל אנו נוהגים להפטיר, 'דברי', 'שמעו', 'חזון'. סימן דש"ח. וכן איתא בפסיקתא".

³² בספרו הקדוש "פרי צדיק", פרשתו, אות י'.

³³ חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות,

וסימן, חג"ת נה"ם.

³⁴ והיינו, ש-ז' שבתות הנחמה, אשר הם מכוונים כנגד אותם ז' מידות התחתונות,

מתחילות בסדרם מלמעלה למטה,

ושבת זה, כנגד מדת החסד³⁵,

והוא מדתו של אברהם אבינו עליו השלום ...

שבת זה, כולל כל ה-ז' הפטרות דנחמתא, שהם כנגד ה-ז' מדות.

ומטעם זה, קורין לשבת זה, 'שבת נחמו' -

דשבת זה, כולל כל ה-ז' דנחמתות".

והנה, רבינו זיע"א, האריך בדברי קודשו, מפני מה שבת זו כוללת את כל הנחמות, והינה, הפטרה הגדולה ביותר במעלתה מתוך אותם הפטרות, יעויין שם בדברי קודשו.

ובביאור העניין, באופן אחר, נראה לבאר, ע"פ דבריו הקדושים³⁶ של רבינו האר"י זיע"א, וז"ל:

"כי החסד נקרא יומא, יומא דכליל כולהו שיתא יומין ...

ונמצא, שבתחילה מתפשט אור החסד, בתוך ו' ספירות תחתונות ...

וטעם הדבר, הוא, לפי שכל מיני שפע, ברדתם למטה הם מְשֻׁתָּנִים,

מה שאין כן החסד, שהוא נקרא אור קדמאה, שהוא מאיר מסוף העולם ועד סופו, ואינו ניתש כוחו, ואיננו מתעבה ומשתנה,

וכל כך אורו גדול למטה, כמו בהיותו למעלה,

ולכן, אין שום שפע יורד למטה, עד שיתלבש בו בחסד, ואז יורד למטה",

והיינו:

שהמידה היחידה, מאותם ז' מידות תחתונות, אשר יורדת בשלמותה מעולמות

העליונים, הינה, מידת החסד,

וממילא, כל המידות שבאות אחריה, נכללות בה,

ובכך, שהפטרות "נחמו", מכוונות כנד מידת "חסד".

³⁵ וכפי שכתבנו בהערה הקודמת.

³⁶ "שער הכוונות", דרוש יום הכיפורים, דרוש ג'.

ואם כן, כאשר "שבת נחמו", מכוונת כנגד מידת החסד -
הרי, שהיא גדולה יותר מכל השבתות שבאות אחריה -
כיוון, שכל השבתות והמידות האחרות, לוקחות משבת זו וממידת החסד.
ובאופן אחר, ביאר זאת ^{37 38} הגה"ק רבי קלונימוס קלמן הלוי אפשטיין זיע"א,
וז"ל:
"הנה, אברהם אבינו ע"ה, נקרא איתן האזרחי ³⁹,
לשון, א' זרח,
שהוא היה הראשון שהזריח אור אלהותו יתברך בעולם, על ידי שנתדבק במדת
חסד,
כמאמר הכתוב (יחזקאל, לג' - כד'), 'אחד היה אברהם' ⁴⁰ וגו'.
והנה, התגלות בניין העולמות, היה במדת חסד,
כמאמר הכתוב (תהילים, פט' - ג'), 'עולם חסד יבנה',
ולכן, אברהם אבינו שנתדבק במדת חסד, הוא כולל בתוכו את כל האבות,
ואיהו יומא דאזיל עם כולי יומין,
ובא עם כל אחד מהאבות, האושפיזין עילאין ⁴¹,

³⁷ בספרו הקדוש "מאור ושמש", על התורה, פרשת "האזינו".

³⁸ נפטר לב"ע, ב-ר"ח תמוז ה'תקפ"ג,

תלמידו המובהק של הגה"ק רבי אלימלך זיע"א מליז'ענסק.

³⁹ בבא בתרא, טו' ע"א.

⁴⁰ "בן אדם, ישבי החרבות האלה על אדמת ישראל, אמרים, לאמר, אחד היה אברהם, ויירש את הארץ, וינחמו רבים, לנו נתנה הארץ למורשה".

⁴¹ היינו, שכאשר אנו מזמינים בכל יום מימות חג הסוכות, את אותם ז' אושפיזין עילאין קדישין,

מגיע אברהם בכל יום, יחד עם אותו - שחל יום האושפיזין שלו.

כדי לכלול גם מדות הגבורות, ושיתכללו בהחסדים, לטובת הכנסת ישראל, על ידי מצות סוכה, והסוכה עילאה, שהיא אימא עילאה, תהא מסככת עליהם, ומשפיעה אליהם כל טוב,

כמאמר הכתוב (דברים, כב' - ו'), 'והאם רובצת על האפרוחים, או על הביצים' -

שרומז, לאימא עילאה, שרובצת על אפרוחין דילה.

וזהו פירוש הכתוב (תהילים, מב' - ט'), 'יומם⁴² פירוש -

עם כל הימים, 'יצוה ה' חסדו' -

ש-ה' יתברך, מְצַוֶּה לַמִּדַּת הַחֶסֶד, לַהֲלוֹךְ עִם כָּל הַיָּמִים, כְּדִי לְכַלּוֹל הַגְּבוּרוֹת בַּחֲסָדִים,"

והיינו:

שצירוף אברהם ע"ה, עמוד ושורש מידת החסד, עם שאר המידות התחתונות, הוא עניין המתקת הדינים לטובתם של עם ישראל,

ובאופן, שכאשר באים אותם ה-ז' שבתות של הפטרות הנחמה,

שהם עצמותם של המתקת הדינים, מ-ג' שבועות הפורענות - אשר הם זמנים קשים ומרים לעם ישראל,

עומד אברהם ע"ה, בראש השבתות האלו, וגם בשאר השבתות, בכדי להיות מליץ יושר על עם ישראל,

וממילא, שבת זו, גדולה עד למאוד, יותר משאר שבתות - אשר גם הם נשגבות ונעלות עד למאוד.

ח. הנה, בטעם חורבן בית המקדש הראשון, מצינו בדברי רבותינו ז"ל ב' טעמים, וכדלהלן:

א. בתוספתא, סוף מסכת מנחות (פרק יג' בסופו), מצינו:

"אמר ר' יוחנן בן תורתא ... ירושלם, בניין הראשון, מפני מה חרבה -

⁴² "יומם יצוה יהוה חסדו, ובלילה שירה עמי, תפלה לאל חיי".

מפני עבודה זרה, וגלוי עריות, ושפיכות דמים שהיה בתוכה",

וכן הוא במסכת יומא (ט' ע"ב):

"מקדש ראשון, מפני מה חרב, מפני ג' דברים שהיו בו -

עבודה זרה, וגלוי עריות, ושפיכות דמים",

וכבר לימדונו רבותינו ז"ל (אבות, פ"ה מ"ט):

"גלות באה לעולם, על עובדי עבודה זרה, ועל גלוי עריות, ועל שפיכות דמים".

ב. הוא מאמר רבותינו ז"ל בגמרא, אשר נחלקו בו רבותינו המפרשים.

וממילא, טעם זה עצמו, נחלק ל-ב' טעמים, וכדלהלן:

על הפסוק (ירמיה, ט', יא' - יב'):

"מי האיש החכם ויבן את זאת, ואשר דבר פי יהוה אליו - ויגדה, על מה אבדה

הארץ, נצתה כמדבר, מבלי עבר. ויאמר יהוה, על עזבם את תורת אשר נתתי

לפניהם, ולא שמעו בקולי, ולא הלכו בה",

דרשו רבותינו ז"ל (נדרים, פא' ע"א):

"אמר רב יהודה אמר רב, מאי דכתיב, 'מי האיש החכם ויבן את זאת',

דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים, ולא פירשוהו -

עד שפירשו הקב"ה בעצמו -

דכתיב, 'ויאמר ה' על עזבם את תורת'י וגו' ... אמר רב יהודה אמר רב, שאין

מברכין בתורה תחלה".

ובביאור ענין "שאינ מברכין בתורה תחילה", כתב (שם) הר"ן, וז"ל:

"מצאתי במגילת סתרים של ה"ר יונה ז"ל ... ודאי עוסקין היו בתורה תמיד,

ולפיכך, היו חכמים ונביאים תמהים - על מה אבדה הארץ',

עד שפרשו הקב"ה בעצמו, שהוא יודע מעמקי הלב - שלא היו מברכין בתורה

תחלה,

כלומר, שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כל כך, שיהא ראוי לברך עליה,

שלא היו עוסקים בה לשמה, ומתוך כך היו מזלזלין בברכתה ...

אלו דברי הרב החסיד ז"ל, והם נאים ראויין למי שאמרם".

והנה ⁴³ רבינו הרי"ח הטוב זיע"א, ביאר עניין זה של "אין מברכין בתורה תחילה", באופן אחר, וכדלהלן:

"נראה לי בס"ד, דמצינו, תיקנו שלשה ברכות ⁴⁴ בכל יום לתורה,

ופרשתי בס"ד, במקום אחר -

ברכה ראשונה, 'אשר קדשנו במצוותיו, וצונו על דברי תורה', היא כנגד חלק הסוד,

לכן, נאמר 'קדשנו', כי כל קודש ⁴⁵ הוא בחכמה. וחלק הסוד, הוא בחכמה.

⁴³ בספרו הקדוש "בן יהודע", שם.

⁴⁴ א. "אשר קדשנו במצוותיו, וצונו על דברי תורה",

ב. "והערב נא, יהוה אלהינו, את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל, ונהיה אנחנו, וצאצאינו, וצאצאי צאצאינו, וצאצאי עמך בית ישראל, כלנו יודעי שמך, ולומדי תורתך לשמה. ברוך אתה יהוה, המלמד תורה לעמו ישראל",

ג. "אשר בחר בנו מכל העמים, ונתן לנו את תורתו. ברוך אתה יהוה, נותן התורה".

⁴⁵ במסכת שבת (לא' ע"א), מצינו:

"אמר ריש לקיש, מאי דכתיב 'והיה אמונת עתיך חסן, ישועות חכמת ודעת' וגו',

'אמונת' - זה סדר זרעים,

'עתיך' - זה סדר מועד,

'חסן' - זה סדר נשים,

'ישועות' - זה סדר נזיקין,

'חכמת' - זה סדר קדשים,

'ודעת' - זה סדר טהרות.

ואפילו הכי, 'יראת ה' היא אוצרו'."

ומבואר שם, שסדר "קודשים", בגדר "חכמה" הוא,

וברכת 'והערב', כנגד הגרסה של חלק הנגלה,
לכן אומרים, 'בפינו ובפיפיות עמד בית ישראל'. כי הגרסה היא בפה.
וברכת 'אשר בחר בנו', כנגד העיון והסברא של חלק הנגלה, אשר בחלק זה ישראל
משתבחים בפי האומות ...
והנה, יש אינם מאמינים בחלק הסוד, ולכן אלו לא ברכו בתורה תחלה, שהיא
ברכה ראשונה אשר היא כנגד חלק הסוד,
ולזה אמר, 'על עזבם את תורתי', תורת - יו"ד,
כי חלק הסוד, הוא כנגד יו"ד דשם הוי"ה, שהוא סוד חכמה ⁴⁶ " .
ומהנ"ל מבואר, דטעם חורבן הבית הראשון, הוא, מחמת ש"אין מברכין בתורה
תחילה",
אך מכל מקום, בגדר הדבר עצמו, מצינו ב' טעמים:
א. לביאור רבינו יונה, שהביאו הר"ן, הוא חיסרון באהבת תורה,
שלעולם, למדו תורה, ועסקו בתורה, אך לא היתה בהם, "אהבת תורה".
ב. ברם, לביאור רבינו הרי"ח הטוב, הוא חיסרון, במה שלא הודו בחלק
הנסתר שבתורה, אשר גם הוא, חיסרון באהבת כל חלקי התורה.
והנה, בטעם חורבן בית המקדש השני, מצינו בדברי רבותינו ז"ל ⁴⁷ :
" אמר ר' יוחנן בן תורתא ... ירושלם ... מפני מה חרבה ... באחרונה,
מכירין אנו בהן, שהן עמלין בתורה, וזהירין במעשרות,
מפני מה גלו -
מפני שאוהבין את הממון, ושונאין איש את רעהו -

וכמאמר רבינו זיע"א, "כי כל קודש, הוא בחכמה".

⁴⁶ השווה למאמר הגה"ק רבי שמעון לביא זיע"א, בפיוט הקדוש "בר יוחאי", ז"ל:

"בר יוחאי, יו"ד חכמה קדומה, השקפת לקבודו פנימה".

⁴⁷ תוספתא, סוף מסכת מנחות, פרק יג' בסופו.

ללמדך, שקשה שנאת איש את רעהו לפני המקום -

וְשָׁקְלָה הַכְּתוּב, כנגד - עבודה זרה, וגלוי עריות, ושפיכות דמים,"

וכן הוא במסכת יומא (ט' ע"ב):

"אבל מקדש שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים, מפני מה חרב -

מפני שהיתה בו שנאת חנם -

ללמדך, ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות, עבודה זרה, גלוי עריות,
ושפיכות דמים."

ט. הנה, כאשר נתבונן בטעמים של חורבנות בתי המקדשות, הראשון והשני,
נראה, ששורש אחד וטעם אחד להם, וכדלהלן:

א. הטעם הראשון, של חורבן בית המקדש הראשון, היה, בעבור ג' עבירות
חמורות,

והנה, שורשם של ג' עבירות חמורות, אינו נמצא כי אם באדם שיש בו עין רעה,
גילוי עריות - הוא כפשוטו, שהאדם הבא על אחת מן העריות, עושה זאת בעבור
הפקירותו, ובעבור העין רעה שיש לו בחבירו ובאשתו,

שפיכות דמים - גם כן יובן אל נכון, כיוון שהאדם אשר עינו רעה בחבירו ובממונו,
בְּנִקְל, הוא מסוגל ויכול לשפוך את דמו,

ואחר שהאדם פרוץ עד למאוד בעינו הרעה, הדרך שילך ויעבוד עבודה זרה, קצרה
היא עד למאוד -

וכפי שמצינו במסכת שבת (קה' ע"ב):

"יתניא, ר"ש בן אלעזר אומר משום חילפא בר אגרא, שאמר משום ר' יוחנן בן נורי,
המקרע בגדיו בחמתו, והמשבר כליו בחמתו, והמפזר מעותיו בחמתו -

יהא בעיניך כעובד עבודה זרה.

שכך אומנתו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כך, ולמחר אומר לו עשה כך, עד
שאומר לו עבוד עבודה זרה -

והולך ועובד".

ב. הטעם השני, של חורבן בית המקדש הראשון, היה, מחמת "שאין מברכין בתורה תחילה",

והנה, שורש עניין זה של "אין מברכין בתורה תחילה", ל-ב' הפירושים, כמוהו כחיסרון באהבת התורה,

וזה, אינו נמצא כי אם באדם שיש בו עין רעה,

כי כשם שהרע עין, מופקר ועומד ל-ג' עבירות חמורות, כך מופקר ועומד הוא לחיסרון באהבת התורה,

וכידוע, שכאשר מתנתק האדם מן התוה"ק, אזי, מחשבת העריות הפוגמת בקדושת הברית ובמידת היסוד, מתגברת ונאחזת בו ⁴⁸.

ג. הטעם של חורבן בית המקדש השני, היה, בעבור שנאת חינם שהיתה בהם,

ושורש עניין זה של שנאת חינם, אינו נמצא כי אם באדם שיש בו עין רעה.

באופן:

ששורשו של חורבן ב' המקדשות, נעוץ ועומד בעניין עין רעה.

ובחומרת העניין, של עין רעה, כתב מרן המשגיח ⁴⁹ הגרא"א דסלר זיע"א, וז"ל:

"לפני הרבה שנים ביארנו, שפעולת עין הרע מושרשת, בעובדה שנפשות כל בני אדם קשורות ומעורות זו בזו,

וחייהם תלויים זה בזה בשורשם הרוחני,

ואם אחד מקנא בחברו, ועינו צרה בו -

היינו, שעצם מציאותו של חברו מטרידה אותו, והיה רוצה לראותו בכל רע ...

אז במידה וחיי חברו תלויים בו, כנ"ל, יתכן ויוכל לגרום על ידי זה למעט מחברו שפע החיים,

⁴⁸ כפי שכתב הרמב"ם, בסוף הלכות איסורי ביאה.

⁴⁹ בספרו "מכתב מאליהו", חלק ד', עמוד 5.

וממילא, יהיה יותר עלול לנזקים ולאסון...

כי כל מי שרואה לחברו צרכים חיוניים, ויש בידו לעזור, ולא אכפת לו. הריהו מכריז, שמציאותו של חברו אינה מעניינת אותו, היא מיותרת בשבילו...

הרי זה צרות עין, וזלזול בחייו, הגובלים עם שפיכת דמים".

באופן:

שכאשר היו עם ישראל מושרשים במידה מגונה זו,

כל אחד ביטל את שפע החיים מחבירו,

ועל ידי כך, נחרבו בתי המקדשות, ונתמעטו נפשות ישראל.

ואפשר, שדבר זה, נרמז בפסוק (איכה, א' - טז'): :

"על אלה אָנִי בֹכֶהָ, עֵינַי עֵינַי יִרְדָּה מַיִם, כִּי רָחַק מִמֶּנִּי מְנַחֵם מְשִׁיב נְפֹשִׁי, הָיוּ בְנֵי שׁוֹמְמִים, כִּי גָבַר אֹיִבִי",

"על אלה אָנִי בֹכֶהָ" - היינו, חורבן בתי המקדשות, הראשון והשני,

"עֵינַי" - היינו, העין רעה, שהיתה בזמן בית ראשון,

"עֵינַי" - היינו, העין רעה, שהיתה בזמן בית שני.

והנה, כבר נתבאר באות זו, בדברי הגה"ק בעל ה"מאור ושמש" זיע"א, את גודל מעלתו של אברהם אע"ה,

ושהוא היסוד והשורש של מידת החסד,

עד כדי כך, ששורש מידתו, משפיעה, לשאר המידות התחתונות שאחריה,

ובכל אחד מהימים הקדושים של חג הסוכות, מתלווה אברהם אע"ה, לבעל האושפיזין של אותו היום.

ודבר זה, נאמר בפסוק (מיכה, ז' - ב'): :

"הִתְּתֶן אֶמֶת לְיַעֲקֹב, חֶסֶד לְאַבְרָהָם, אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתְּלֵינוּ מִימֵי קֶדֶם".

והנה, כאשר נתבונן במהותה של מידה זו אצל אברהם אע"ה, נראה, שכל

תכליתה, היא, "טוב עין" -

היפך עניין "צרות עין", ו"עין רעה".

דהנה, אמרו רבותינו ז"ל (מסכת אבות, פ"ה מ"ט):

"כָּל מִי שֵׁשׁ בְּיָדוֹ שְׁלֹשָׁה דְבָרִים הִלְלוּ, מִתְלַמְּדוֹ שֶׁל אֲבָרְהָם אָבִינוּ ...

עין ⁵⁰ טובה, וְרוּחַ ⁵¹ נְמוּכָה, וְנֶפֶשׁ ⁵² שְׁפָלָה",

וכל תכליתם של מידות נעלות ונשגבות אלו, הינם, אך ורק "טוב עין".

באופן, שכאשר נתקן הדק היטב, היטב הדק, את תכליתם ושורשם של מידות אלו:

נזכה, להשפעת מידת החסד של אברהם אע"ה, אשר כוחה רב, בשבת קדושה זו, וכמו שנתבאר.

וכמו כן, נזכה לקדש ולתקן, את האיבר המקודש ביותר בגופינו, אשר ממנו נזונת נשמתנו לעתיד לבוא, והוא, ה"עין".

וכמו כן, נזכה, לבניין בית קודשינו ותפארתינו, וכמאמר הכתוב (ישעיה, נב' - ח'):

"קוֹל צִפְנִידְךָ נִשְׁאָו קוֹל, יַחַדְו יִרְנְנוּ, כִּי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ, בְּשׁוֹב יִהְיֶה צִיּוֹן",

והיינו:

"עין" - כאשר נתקן, את עניין העין רעה, של חורבן בית ראשון,

"בְּעֵין" - כאשר נתקן, את עניין העין רעה, של חורבן בית שני,

אזי, "יִרְאוּ, בְּשׁוֹב יִהְיֶה צִיּוֹן".

יתן ה' יתברך, שנזכה לזה. אמן.

⁵⁰ "מִסְתַּפֵּק בְּמָה שֵׁשׁ לוֹ, וְאֵינוֹ חוֹמֵד מְמוֹן אַחֲרֵים", (רע"ב).

⁵¹ "עֲנֹה יִתְרָה", (רע"ב).

⁵² "זְהִירוֹת, וְהַפְרִישָׁה מִן הַתְּאוֹת", (רע"ב).

לזכרון עולם בהיכל ה'

הראשלי"צ הרב אליהו בקשי דורון בן טובה ז"ל •

יצחק (ישראל) אוחנה בן מרים ז"ל •

יעיש זוביב בן מזל ז"ל •

ישראל אביטן בן סוזן ז"ל •

~~~

ליליאן דיאמנטה בת עישה ע"ה •

רחל עמוס בת אסתרלייה ע"ה •

רבקה הרוש בת גרסיה ע"ה •

הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה •

אליס חוה עישה לוי בת גרסיה ע"ה •

מזל טוב סיגלר בת זוהרה ע"ה •

עזיזה שטרית בת אסתר ע"ה •

חנה בת ליליאן ע"ה •

